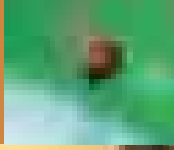

Psikoloji

Mustafa Dođan KARACOŐKUN*

BİREYSEL VE TOPLUMSAL ÇÖZÜLME FAKTÖRÜ:

TELEVİZYON

“Televizyonun, boş zamanlarımızı değerlendirme biçimimizden, düşünme, hissetme biçimine, aile içi ve toplumsal ilişkilerimizin şekline kadar, bütün yaşantı biçimlerimizi kapsayacak şekilde hayatımızın her yönü üzerinde oldukça etkili olduğu bir vâkıdır. Televizyonsuz bir yaşam düşünmek neredeyse imkânsız hâle gelmiştir.”

Bireysel çözüme, ruhsal yaşamın unsurları arasındaki bağın kaybolmasıdır. Yani bireyin kendine ve içinde yaşadığı dünyaya yabancılaşmasıdır. Oysa bireylerin, hayatlarının gizini çözebildikleri ve olumlu anlamlar yükleyebildikleri oranda yaşam aktivitelerini gereğince yerine getirebilecekleri varsayılır. Yabancılaşma sürecini yaşamaya başlamalarının bir sonucu olarak, içsel yönelimlerinde bir belirsizlik ve varoluşsal boşluklar oluşur. Böylesi bireyler kendi öz kimliğinden uzaklaşırlar ve davranışları amaçsız ve anlamsız hâle gelir. Nitekim yaşantıları kendi belirlemelerinden öte, gündelik yönlendiricilerin etkisiyle sürer ve içsellikten yoksun hâle gelir. Bu süreç, peşinden gelecek olan sosyal çözüme sürecinin temel belirleyicisidir.

Toplumsal çözüme, toplumda var olan işbirliği, ortak değerler, inançlar, birlik ve disiplinin çökmesidir. Toplum ayakta tutan kuralların bağlayıcı

cılığının azalmasıdır. Temelde pesimist bir özellik taşır ve tehlikeli bir duruma işaret eder.¹

Bireysel ve toplumsal çözümler, diğer tüm insan yaşantıları gibi, zaman içerisinde gerçekleşirler. Bu yüzden bir anda olup bitiveren birer olgu değillerdir.² Bu bağlamda, çözümleri hızlandıran araçlar da vardır. Bu araçların başında günümüz insanının yaşamında oldukça önemli bir yere sahip olan televizyon gelir.

Televizyonun, boş zamanlarımızı değerlendirme biçimimizden, düşünme, hissetme biçimine, aile içi ve toplumsal ilişkilerimizin şekline kadar, bütün yaşantı biçimlerimizi kapsayacak şekilde hayatımızın her yönü üzerinde oldukça etkili olduğu bir vâkıdır. Televizyonsuz bir yaşam düşünmek neredeyse imkânsız hâle gelmiştir. Televizyonun bu vazgeçilmezliğinin bir sonucu olarak, bütün dünyanın dizginleri eline terk edilmiş, tek biçimlendirici, yönlendirici başkaları adına düşünce üretici olarak, yayın-

cıların kendi kabullerini dayatmaları noktasında işlev görebilmektedir. İşin ilginç yanı TV'nin bu dayatmalarını göre göre onlara karşı duramayan bir de izleyici boyutu vardır.³ Gündelik yaşamda gözlemleneceği üzere bu kitle, büyük oranda değerlerin kaybolduğu, insan ilişkilerinin menfaat ilişkisine dönüştüğü, saygı ve sevgi kavramlarının yok edildiğinden yakınabilmektedir. Ancak yine de TV'nin büyümesine kapılmış sürüklenmektedir. Toplumsal dönüşümü, belli ilkeler oluşturmaksızın ve toplumun büyük çoğunluğunun tepkisine rağmen, gerçekleştirme sürecini hızlandıran TV yayınları tarafsız ve ideolojik bir kimlikten uzak mıdır? Görsel ve işitsel sunumlarda amaç, salt toplumu bilgilendirme, eğlendirme ve insanımızın çağdaş normlara uygun bir yaşantı düzeyine ulaşması noktasında bir gelişme ve değişmeyi sağlamaya çalışmak mıdır? Nasıl bir birey ve toplum hedeflenmektedir? Bu hedefi gerçekleştirirken TV'lerin esas aldığı eğitsel ve psikolojik çerçeve nedir? Toplumun değerleri ve kutsalları

karşısında TV'lerin tavrı ne olmaktadır?

Bilinçli yahut bilinçsizce, yapılan yayınlar yoluyla bu değerler ve kutsallara gerekli saygı gösterilmekte midir, yoksa on-

gi aktarma ve insanları yanıltma niyeti olmasa bile, yapılan işin doğası gereği, olayları seçerek kameraya alması söz konusu olacağından, kayda alınmayan görüntüler, kaydedilen görüntülerden daha önemli ola-

mı kılığında şov yapacaklarının duyumunu alan bir magazin gazetecisi, bir arkadaşını oraya göndererek ona bir içki sofrası kurdurup, o anda rakı şişesini görüntüye alan bir fotoğraf çektirir. Birinci sayfaya koyduğu mehter takımı ve içki şişesi beraberliğini içeren resmin altına "Mehter Takımı Rakı Mezesi Oldu" manşetini atar. Sonuçta amaca ulaşılır. Tepkilerden çekinen lunapark yönetimi sanatçının programını hemen kaldırır.⁵

Özetle insan ne kadar tarafsız olabilirse, TV de o kadar tarafsız olur. İnsanın salt nesnelliği imkânsız olduğu için, insanın yönlendirdiği TV'lerin nesnelliği de imkânsızdır. Ancak bu, TV'lerin tamamen olumsuz olduğu ve hiçbir yararlı amaçta hizmet etmeyeceği anlamına gelmez. İnsana hem işitsel, hem görsel açıdan hitap eden ve eğlence dünyasının renkliliğinden yararlanarak belli bilgileri aktarma gücüne sahip olan televizyonlar, günümüzde genellikle, birey ve topluma yönelik olumsuz işlevler görmektedir.

Dipnot

*Doç. Dr.

- 1 Sezgin Kızılcık-Yaşar Erjem, Açıklamalı Sosyoloji Terimler sözlüğü, Göksu Matbaası, Konya 1992, s.371
- 2 Vejdi Bilgin, Sosyal Çözüm ve Din, Etüt Yayınları, Samsun 1997, s.19.
- 3 Hüseyin Peker, Din ve Ahlak Eğitimi (Psikolojik ve Metodik Esaslar), Aksı Seda Matbaası, Samsun, 1998, s. 99.
- 4 M. Naci Bostancı, "Bütün Kötülüklerin Anası" Medya, Şiddet, Cinsellik, Türkiye Günlüğü Dergisi, sayı 49, İstanbul 1998, s.92.
- 5 Taha Kıvanç, "Bu Bize Ders Olsun", Yeni Şafak Gazetesi, 07.02.1999.

ları yozlaştırma davranışı içerisinde midir? Burada özellikle ve öncelikle üzerinde durulacak konu, televizyonun tarafsızlığı, nesnelliği ve dürüstlüğü problemidir. Pek çok kimse televizyonun, dünyaya açılan kapı olarak tarafsız ve yalansız bir işleve sahip olduğunu düşünüyor olabilir. Ancak bu yaklaşımın gözden kaçırıldığı önemli bazı noktalar vardır.

Kameraların salt bir âlet olarak yalan söylemeyeceğine ilişkin şüphe yoktur. Fakat kamerayı kullanan bir insandır ve onu kullanan insanın yalan bil-

bilir. Bu bağlamda Bostancı'nın "medyanın anlattığı, hayatın alınan malzemelerle medya mutfağında pişirilmiş bir hikâyedir"⁴ yaklaşımı, tamamen olayın pişiren kişinin tutumuna bağlı olarak ortaya çıkabileceğini ve bunun da etik problemlere yol açabileceğini gösteriyor. Örneğin muhafazakâr yönü olduğu bilinen müteveffa sanatçı Barış Manço ile ilgili olarak, düzmece bir olay olduğu daha sonra itiraf edilmiş bir olay, kameranın yalan ve hile amacı ile kullanılabilmesinin örneklerindedir. Bu sanatçı ve ekibinin bir lunaparkta mehter takı-